

Orsaker till att föräldrar inte ansökte om jämställdhetsbonus år 2010

Utgivare: Försäkringskassan
Analys och prognos

Upplysningar: Carin Wolf
010-116 94 20
carin.wolf@forsakringskassan.se

Hemsida: www.forsakringskassan.se

Förord

Den 1 juli 2008 infördes en jämställdhetsbonus i form av en skattereduktion för de föräldrar som delar relativt jämställt på föräldrapenningen. Av de drygt 13 000 föräldrar som Försäkringskassan bedömde skulle kunna vara berättigade till bonus var det drygt 4 000 föräldrar som inte ansökte om jämställdhetsbonus vilket motsvarar cirka 34 procent. I denna rapport redovisas föräldrarnas svar på varför de inte ansökte om bonusen. TNS-SIFO har på uppdrag av Försäkringskassan genomfört en telefonintervjuundersökning.

Svåra regler, svår blankett och en okunskap om att bonusen existerade visade sig vara den dominerande orsaken till varför föräldrarna inte ansökt om bonusen, vid sidan om att ansökningstiden ansågs vara för kort eller att man helt enkelt glömt bort att ansöka om bonusen.

Rapporten har skrivits av Niklas Löfgren, Fredrik Svensson och Carin Wolf på verksamhetsområdet Barn/Familj.

Stockholm den 10 september 2010

Jan Almqvist
Verksamhetsområdeschef
Avdelningen analys och prognos

Innehåll

Bakgrund	5
Reglerna för jämställdhetsbonus	6
Metod	7
Resultat.....	8
Diskussion och slutsatser.....	12
Referenser	13
Bilaga 1. Enkätfrågorna	14
Bilaga 2. Ansökningsblankett jämställdhetsbonus	16

Bakgrund

Den 1 juli 2008 infördes en jämställdhetsbonus i form av en skattereduktion för de föräldrar som delar relativt jämställt på föräldrapenningen. Bonusen gäller barn som är födda efter 30 juni 2008 och syftar till att förbättra förutsättningarna för både män och kvinnor att ta ett aktivt och jämställt ansvar för föräldraskapet, utan att för den skull frånta familjerna sitt självbestämmande. Bonusen ska göra det mer ekonomiskt fördelaktigt för föräldrar att dela mer jämställt på föräldrapenningen. Den förälder som har tagit ut flest dagar med föräldrapenning under ett kalenderår kan få jämställdhetsbonus om han eller hon arbetar eller studerar när den andra föräldern tar ut föräldrapenning. Tanken från regeringen var också att reformen skulle bidra till att minska skillnaderna mellan mäns och kvinnors förutsättningar i arbetslivet.

Försäkringskassan genomförde en utvärdering av jämställdhetsbonusen (Socialförsäkringsrapport 2010:5) ett och ett halvt år efter att bonusen införts och fann att jämställdhetsbonusen inte så här långt haft någon effekt på fördelningen av uttaget av föräldrapenning mellan kvinnor och män under den studerade tidsperioden. Effekten har således hitintills uteblivit samtidigt som syftet att förbättra förutsättningarna för ett aktivt och jämställt föräldraskap likväl kan ha förbättrats även om föräldrarna inte förändrat sitt beteende i takt med att förutsättningarna förbättrades.

I början av februari 2010 skickade Försäkringskassan ut 13 133 ansökningsblanketter till de föräldrar som vid den tidpunkten bedömdes kunna vara berättigade till jämställdhetsbonus för 2009. 2 369 blanketter skickades till män och 10 764 till kvinnor. Till och med april månad år 2010 hade 8 649 ansökningar inkommit om jämställdhetsbonus till Försäkringskassan varav ett stort antal (drygt 2 300) kom in för sent, dvs. efter den första mars 2010. De ärenden som kom in för sent avvisades i enlighet med gällande lagstiftning.

Totalt blev cirka 7 000 föräldrar krediterade sina skattekonton cirka 27,5 miljoner kronor för ansökta och beviljade bonusdagar som uppstod under 2009. Krediteringen till männen var cirka 5 100 kronor i genomsnitt och till kvinnorna 3 800 kronor vilket är en direkt effekt av att männen kvalificerat sig till fler bonusdagar i genomsnitt per person. Kvinnorna var 83 procent av dem som krediterades och männen 17 procent.

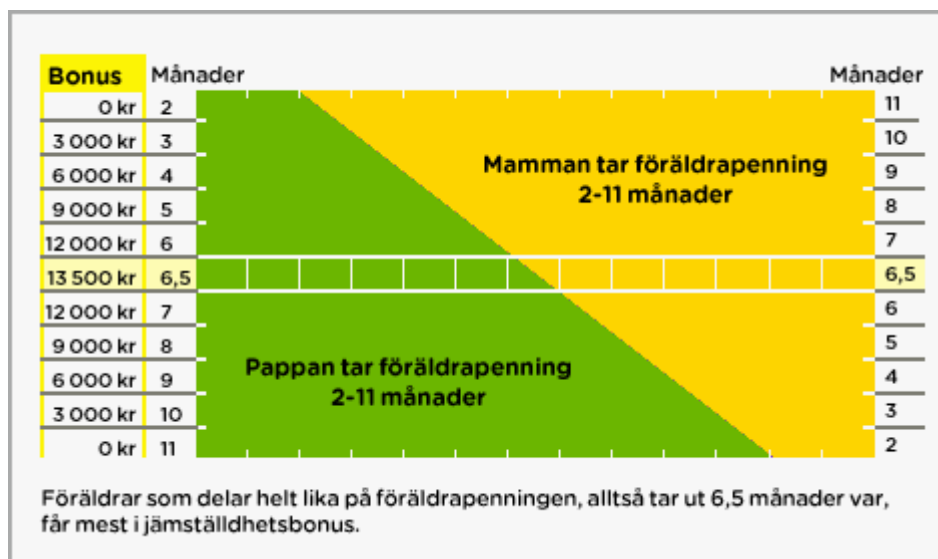
Av de 13 133 föräldrar som Försäkringskassan i samband med utskicket av ansökningsblanketterna bedömde skulle kunna vara berättigade till bonus var det 4 484 föräldrar som inte ansökte alls om jämställdhetsbonusen vilket motsvarar cirka 34 procent. Denna rapport syftar till att undersöka varför dessa föräldrar inte ansökte om bonusen.

Reglerna för jämställdhetsbonus

För att få jämställdhetsbonus måste föräldrarna ha gemensam vårdnad om barnet, men de behöver inte vara gifta eller bo tillsammans. En förälder kan få maximalt 100 kronor per dag om båda föräldrarna tagit ut fler än sina 60 reserverade dagar, under förutsättning att vissa villkor är uppfyllda, bl.a. ställs krav på att den förälder som inte tar ut föräldrapenning arbetar eller studerar när den andra föräldern är föräldraledig. Ju mer jämnt uttaget av föräldrapenning är fördelat, desto högre blir bonusen, vilket illustreras i bilden nedan. Den totala bonusen kan uppgå till maximalt 13 500 kronor, om föräldrarna delar föräldrapenningdagarna på sjukpenningnivå helt lika mellan sig¹.

Bonusen beräknas i efterhand och betalas ut som en skattereduktion. Den förälder som har använt flest föräldrapenningdagar under ett år kan genom jämställdhetsbonusen få betala mindre skatt på sina arbetsinkomster. Föräldrarna måste ansöka om jämställdhetsbonus hos Försäkringskassan senast den 1 mars året efter att bonusen tjänats in. Försäkringskassan skickar ut en blankett i början av februari till de föräldrar som kan vara berättigade till bonus.

Bild 1 Jämställdhetsbonusens ersättningsmodell

¹ Vid flerbarnsfödelse kan jämställdhetsbonusen bli större. För ett barn är högsta bonus 13 500 kronor, för tvillingar är det 18 000 kronor, för trillingar 27 000 kronor och för fyringar 36 000 kronor.

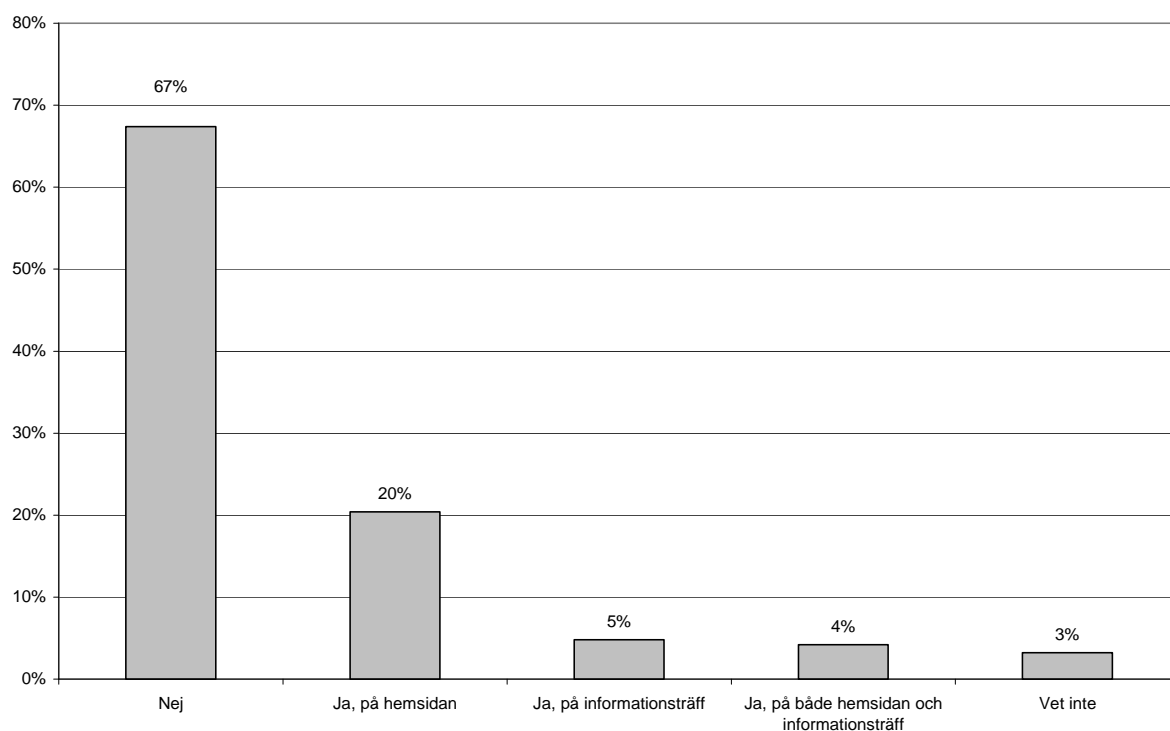
Metod

För att besvara frågan om varför så många föräldrar inte ansökt om jämställdhetsbonusen har TNS-SIFO på uppdrag av Försäkringskassan genomfört en telefonintervjuundersökning. De frågor som ställdes återfinns i Bilaga 1. Under de två första veckorna i juni 2010 intervjuades 500 föräldrar som skulle kunna ha varit berättigade till jämställdhetsbonus för 2009. 83 av de intervjuade var män och 417 var kvinnor. Urvalsramen bestod av 2000 föräldrar som togs fram av Försäkringskassan och telefonnummersattes av TNS-SIFO. TNS-SIFO ringde upp ett slumpmässigt urval av dessa föräldrar till dess att det totala antalet intervjuer uppgick till 500. Svarsfrekvensen var 74 procent. Bland de uppringda var det 65 personer som inte ville vara med i undersökningen och 18 intervjuer som inte kunde genomföras på grund av språkliga orsaker. Av de 500 föräldrar som bevarade enkäten var 56 födda i ett annat land än Sverige.

Resultat

För att informera berörda föräldrar om möjligheten att ansöka om bonusen skickade Försäkringskassan ut en förtryckt ansökningsblankett². Denna blankett hade cirka 86 procent av de intervjuade föräldrarna sett. Blanketten innehöll ingen mer ingående information om jämställdhetsbonusen. Vilket kan vara en förklaring till att hela 70,6 procent av alla intervjuade uppgav antingen att de inte tagit del av någon information alls om bonusen eller att de inte visste om de hade gjort det.

Diagram 1 Har du tagit del av någon information om jämställdhetsbonusen?

73,5 procent av männen respektive 70 procent av kvinnorna uppgav att de inte hade tagit del av informationen, det var med andra ord ingen större skillnad mellan hur kvinnorna respektive männen besvarade frågan.

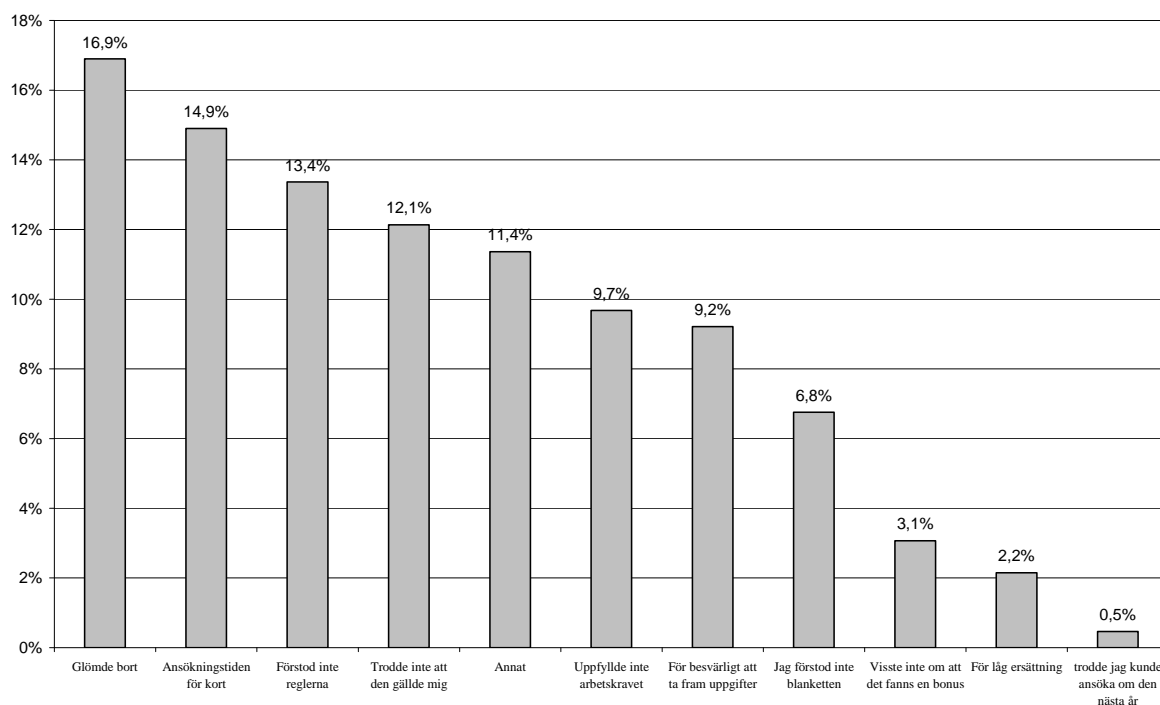
På frågan om hur väl personerna känner till hur bonusen fungerar svarade cirka 76 procent att de känner till den ganska eller mycket dåligt. Det var inte heller här någon större skillnad mellan hur kvinnorna och männen svarade, cirka 77 procent av männen respektive cirka 75,5 procent av kvinnorna svarade att de känner till jämställdhetsbonusen ganska dåligt eller

² Blanketten återfinns i Bilaga 2

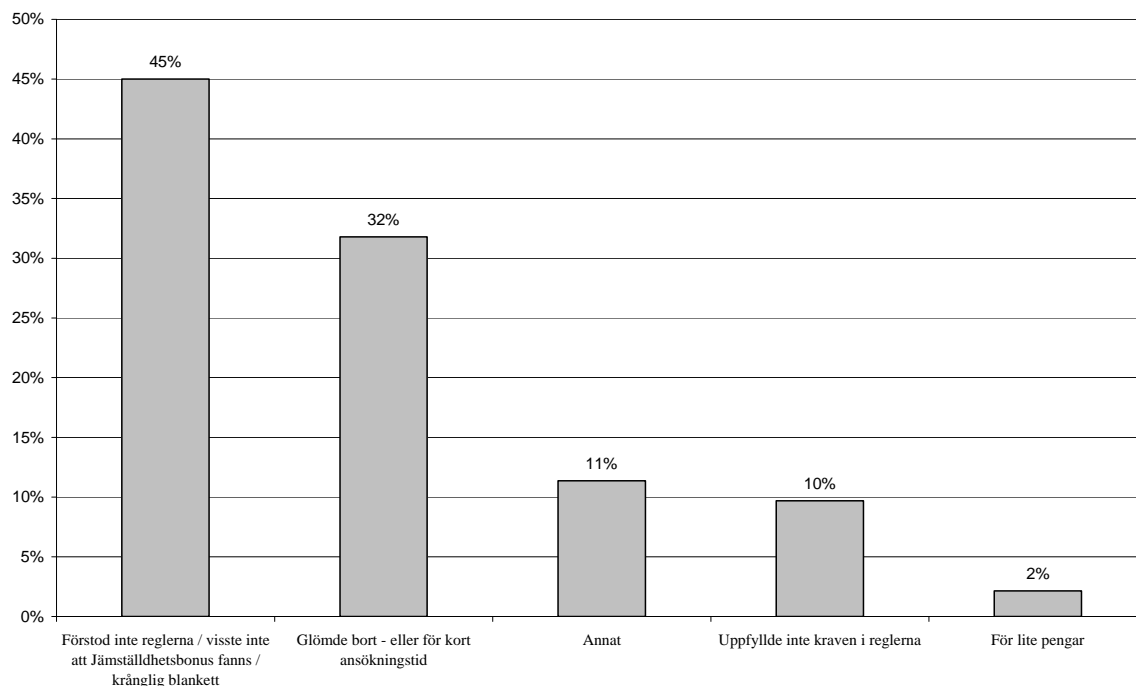
mycket dåligt³. En uppdelning utifrån föräldrarnas födelse land visar att bland dem som är födda utanför Norden så ansåg cirka 82 procent att de känner till bonusen ganska eller mycket dåligt, vilket är en högre andel jämfört med motsvarande svar från dem som är födda i Norden, 75 procent. Drygt 23 procent av dem som är födda i Norden svarade att de ganska väl känner till hur bonusen fungerar, jämfört med cirka 14 procent bland dem som är födda utanför Norden.

Diagram 2 Orsaker till att föräldrar inte ansökte om jämställdhetsbonus

Det vanligaste enskilda svaret var att föräldrarna helt enkelt glömde bort att ansöka om bonusen. Samtidigt får man ett något annat resultat om man slår samman de svar som har varit snarlika varandra, detta redovisas i diagram 3.

³ Chi-2 test ger $\chi^2=9,914$ $p=0,359$. Resultatet av Chi-2 testet anger om skillnaderna mellan grupperna i tabellen är så pass stora att det kan antas gälla även för populationen. Ett p-värde på under 0,05 betyder att skillnaderna mellan grupperna i tabellen med mindre än 5 % sannolikhet beror på slumpen, dessa skillnader kallas signifikanta. P-värde över 0,05 betyder att skillnaderna med för stor sannolikhet beror på slumpen.

Diagram 3 Sammansatta orsaker till att föräldrarna inte ansökte om jämställdhetsbonus

Svåra regler, svår blankett och en okunskap om att bonusen existerade blir då den dominerande orsaken till varför föräldrarna inte ansökt om bonusen. Att ansökningstiden var för kort eller att man glömt bort att ansöka är då den näst vanligaste orsaken till att de försäkrade inte ansökt om bonusen.

Flera av de öppna svar som gavs på frågan om varför föräldrarna inte har ansökt om bonusen visar på ovan nämnda orsaker:

”Vi hade olika löner. Man måste ju ha samma lön och vara lediga lika länge.”

”Jag trodde att dom som tjänade minst kunde ansöka om bonusen. Visste inte att det handlade om att dela föräldraledigheten.”

”Förstod inte riktigt. Verkade krångligt.”

”För invecklad info.”

”Jag visste inte ens om att den fanns.”

”Har inte hört talas om den.”

”Det var för kort tid. Det borde ha kommit till båda föräldrarna.”

”Det var alldeles för kort tidsram så vi hann inte. Det borde vara som för föräldradagarna att man kan ta ut den inom några år.”

”Jag trodde det skulle gå automatiskt. Det var inte tydligt nog att man var tvungen att skicka in blanketten”.

”Jag trodde inte det rörde sig om så stora summor som det faktiskt gjorde.”

”Vi tyckte inte vi behövde pengarna.”

”Det var för mycket jobb men för lite pengar.”

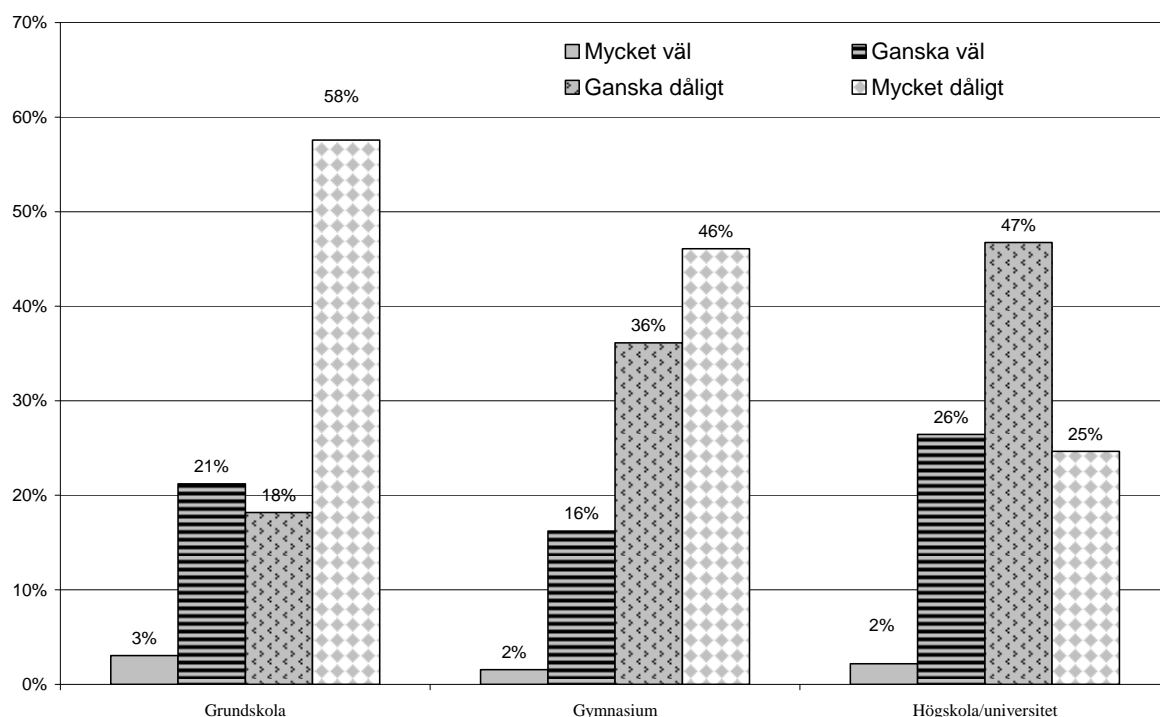
Viss kritik mot Försäkringskassan finns också bland svaren:

”Fick dålig information när jag ringde till Försäkringskassan.”

”Jag tyckte det var fjantigt att man måste skicka in när de ändå kan se vilka som är berättigade från Försäkringskassans sida.”

På frågan om hur väl föräldrarna känner till hur bonusen fungerar svarade, som nämnts tidigare, cirka 76 procent att de känner till konstruktionen ganska eller mycket dåligt. Att det är svårt att förstå bonusens konstruktion tycks inte vara beroende av vilken utbildningsnivå intervjupersonerna haft, se diagram 4. Gemensamt för samtliga är att de svarar att de ganska dåligt eller mycket dåligt känner till hur jämställdhetsbonusen fungerar. Personer med grundskoleutbildning är överrepresenterade bland dem som svarar mycket dåligt⁴. Det vanligaste svarsalternativet bland högskoleutbildade är ganska dåligt.

Diagram 4 Hur väl känner du till hur jämställdhetsbonusen fungerar? Svaren fördelade efter intervjupersonernas högsta avslutade utbildning

⁴ Chi-2 test ger $\chi^2=33,23$ $p=0,000$

Diskussion och slutsatser

Bland de föräldrar som inte hade ansökt om jämställdhetsbonus men som ändå hade ett uttagsmönster som skulle kunna berättiga dem till bonus uppger cirka 70 procent att de förvärvsarbetat och cirka 10 procent att de studerat samtidigt som den andra föräldern var föräldraledig. Det tyder på att en stor del av de föräldrar som ingår i denna undersökning faktiskt var berättigade till en jämställdhetsbonus men av olika skäl inte har ansökt om den. Dessa föräldrar har nu gått miste om rätten till bonus för 2009.

Föräldrarna har uppfattat jämställdhetsbonusen som svårbegriplig, krånglig och tyckt att informationen kring bonusen varit dålig. Intressant är att det inte skiljer nämnvärt i uppfattningen mellan kvinnorna och männen. Tidigare undersökningar visar nämligen att kvinnorna i regel har bättre kunskaper och kännedom om hur föräldraförsäkringen fungerar. Inte bara själva bonusens konstruktion utan även ansökningsblanketten upplevs som svårbegriplig. Denna skulle kunna förbättras med hjälp av mer informations- och förklaringstexter. Det är mot denna bakgrund inte överraskande att jämställdhetsbonusen hitintills inte haft någon synbar effekt på föräldrarnas fördelning av föräldrapenningen.

Hela 70,6 procent av de tillfrågade angav att de aldrig tagit del av någon information kring jämställdhetsbonusen eller inte visste om de hade gjort det. Detta trots att Försäkringskassan informerar om jämställdhetsbonusen i flera olika kanaler, bland annat vid Försäkringskassans informationsträffar för blivande föräldrar, på Försäkringskassans hemsida och via telefon. Föräldrarna har också ansett att tiden att ansöka om bonusen har varit för kort. Den enskilt vanligaste orsaken till att de inte ansökt har varit att föräldrarna helt enkelt glömt bort att söka bonusen. Svaren på varför man inte ansökt samt att ett stort antal ansökningar fått avvisats på grund av att de har inkommit efter den första mars tyder på att ansökningstiden bör förlängas.

Referenser

Försäkringskassan Socialförsäkringsrapport 2010:3, Föräldrarnas syn på Försäkringskassans information om föräldraförsäkringen

Försäkringskassan Socialförsäkringsrapport 2010:5, Jämställdhetsbonusen en effektutvärdering

Riksförsäkringsverket Analyserar 2003:19, Mamma vet bäst

Bilaga 1. Enkätfrågorna

1. I början av februari skickade Försäkringskassan en förtryckt blankett hem till dig för att du skulle kunna ha möjlighet att begära om jämställdhetsbonus. Såg du den blanketten?

Ja, såg den

Nej, såg den inte

Minns inte

2. Försäkringskassan informerar om den här jämställdhetsbonusen på t.ex. sin hemsida och på informationsträffar för blivande föräldrar? Har du tagit del av sådan information?

Ja, på hemsidan

Ja, på informationsträff

Ja, på både hemsidan och informationsträff

Nej

Vet inte

3. Hur väl känner du till hur jämställdhetsbonusen fungerar?

Mycket väl, Ganska väl, Ganska dåligt, mycket dåligt?

4. Du hör till de föräldrar som inte har ansökt om jämställdhetsbonus. Hur kommer det sig?? (Halvöppet svar, kategoriseras in bland de färdiga alternativen, multifråga.)

Glömdes det bara bort, var det krångligt... eller hur var det?

5. Vad är din ålder?

6. Vad är åldern på den andra föräldern?

7. Är du född i Sverige, i något land i Norden, i Europa utanför Norden eller utanför Europa?

8. Är den andra föräldern född i Sverige, i något land i Norden, i Europa utanför Norden eller utanför Europa?

9. Vad är din högsta avslutade utbildning?

Grundskola, Gymnasium, Högskola/universitet

10. Vad är den andra förälderns högsta avslutade utbildning?

Grundskola, Gymnasium, Högskola/universitet

13. Vad var din sysselsättning när den andra föräldern var föräldraledig?

Arbetade du heltid, deltid, studerade du, var du arbetslös eller hade du annan sysselsättning?

14. Vad var den andra förälderns sysselsättning när du var föräldraledig?

Arbetade han/hon heltid, deltid, studerade han/hon, var han/hon arbetslös, eller hade han/hon annan sysselsättning

15. (om arbetade hel- eller deltid på 13) Hur mycket uppgick din genomsnittliga månadslön till under den perioden när den andre föräldern var föräldraledig (brutto)?

16. (om arbetade hel- eller deltid på 14) Hur mycket uppgick den andre förälderns genomsnittliga månadslön till under den perioden du var föräldraledig (brutto)?

Bilaga 2. Ansökningsblankett jämsköldhetsbonus

Hjälp Rensa alla fält Skriv ut

 Försäkringskassan
0771-524 524
www.forsakringskassan.se

Begäran
Uppgifter för jämsköldhetsbonus

1 (1)

Datum

Ditt personnummer

Skicka blanketten till
Försäkringskassans inläsningscentral
839 88 Östersund

Uppgifter för jämsköldhetsbonus

Du kan ha rätt till jämsköldhetsbonus för den tid som har tagit ut föräldrapenning. För att Försäkringskassan ska kunna räkna ut din bonus måste du lämna uppgifter om din inkomst.

Fyll i blanketten och skicka in den så att den finns hos oss senast den 1 mars. Skicka också med kopior av lönebesked eller liknande som styrker dina uppgifter.

Med vänlig hälsning

Försäkringskassan

Bonus-ID

Den andra vårdnadshavarens personnummer

1. Barns personnummer

Personnummer	Personnummer	Personnummer	Personnummer	Personnummer

2. Månader som kan ge rätt till bonus

År och månad —	År och månad —	År och månad —	År och månad —	År och månad —
Inkomst, kronor*	Inkomst, kronor*	Inkomst, kronor*	Inkomst, kronor*	Inkomst, kronor*
År och månad —	År och månad —	År och månad —	År och månad —	År och månad —
Inkomst, kronor*	Inkomst, kronor*	Inkomst, kronor*	Inkomst, kronor*	Inkomst, kronor*

* Inkomst av arbete eller studiemedel

3. Bilagor som styrker mina uppgifter i punkt 2

☐ Lönebesked	☐ Besked om utbetalning av studiemedel	☐ Inkomstdeklaration	☐
-------------------------------------	---	---	--------------------------

4. Övriga upplysningar

Här kan du till exempel skriva om du inte har någon inkomstuppgift för en viss månad och orsaken till det	☐ Jag lämnar upplysningar i en bilaga

5. Underskrift

Datum	Underskrift

Uppgifterna hanteras i Försäkringskassans datasystem. Läs mer i broschyren "Försäkringskassans personregister".

FK2411 (004 L 001) Färdigställt av Försäkringskassan

2010-09-02 13:21:19

I serien Socialförsäkringsrapport har följande skrifter publicerats under år 2010:

- 2010:1 Tidig bedömning – en analys av faktorer som påverkar tidpunkten för överlämnande av ärenden till LFC
- 2010:2 Hälsa, arbetsmarknadsanknytning och behov av stödjande insatser hos personer med sjuk- och aktivitetsersättning
- 2010:3 Föräldrars syn på Försäkringskassans information om föräldraförsäkringen. Resultat från en enkätundersökning hösten 2009
- 2010:4 Försäkringskassans kundundersökning. Riksmätning 2009:2
- 2010:5 Jämställdhetsbonusen – en effektutvärdering
- 2010:6 Global kris – Håller välfärdssystemen? Rapport från forskarseminarium i Umeå 20–21 januari 2010
- 2010:7 Beslutsstödet. Sjukskrivningsmönster före och efter införandet av specifika försäkringsmedicinska rekommendationer för psykiska sjukdomar
- 2010:8 Tidiga insatser i sjukfallen – vad leder de till?
- 2010:9 Underlättar tidiga insatser i sjukskrivningsprocessen återgången i arbete?
- 2010:10 Resultatindikatorer för den ekonomiska familjepolitiken
- 2010:11 Det nya tandvårdsstödet från den 1 juli 2008. Besöksfrekvenser i förebyggande syfte, samt effekterna av skyddet mot höga kostnader
- 2010:12 Utvärdering av handlägningsprocessen inför deltagande i aktiv insats. En försöksverksamhet med alternativa insatser för långtidssjukskrivna
- 2010:13 Prisutvecklingen inom tandvården 2008–2009 samt analys av patientkostnaden i det gamla respektive nya tandvårdsstödet
- 2010:14 Outnyttjad föräldrapenning. En studie om föräldrapenningdagar som inte har använts
- 2010:15 Orsaker till att föräldrar inte ansökte om jämställdhetsbonus år 2010